

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 11

19 април 2016 г.

по жалба на Якуб Делиибрямов срещу публикация в уеб- и Фейсбук страницата на предаването "Господари на ефира".

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 19 април 2016 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Александър Кашъмов

ЧЛЕНОВЕ: Бисера Занкова
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Даниела Тренчева
Иван Бедров
Илия Вълков
Невена Праматарова
Нели Огнянова
Райна Николова

изслуша доклада на Бисера Занкова по жалбата на Якуб Делиибрямов срещу публикация в уеб- и Фейсбук страницата на предаването "Господари на ефира" със заглавие „Лекар от спешен кабинет отказва преглед, защото пациентка няма достатъчно пари“, която според жалбоподателя нарушава разпоредби на Етичния кодекс на българските медии.

Във връзка с разглеждането на жалбата бе приет отвод на Александър Кашъмов и Даниела Тренчева. Заседанието се ръководи от Нели Огнянова.

I. ПРОЦЕДУРА

Жалбата на Якуб Делиибрямов с вх. № 03-006/04-03-2016 г. е допустима, защото е подадена в срок, отнася се до нарушение на Етичния кодекс на българските медии и съдържа всички необходими реквизити.

Във връзка с чл. 10, ал. 5 от Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика на 05.04.2016 г. жалбата е изпратена на продуцента на предаването „Глобал вижън“ ООД с покана да изрази становище.

Ответната страна е изразила свое становище.

II. ЖАЛБА

В жалбата се твърди, че във видеоклип, разпространен публично (вкл. в "Господари на ефира" и в редица други медии) "по изключително грозен начин се изкривяват фактите, свързани с прегледи в кабинет за неотложна медицинска помощ в частна болница". Лекарят, показан в материала, изпълнява правилата за функциониране на този вид помощ, където ясно е уредено, че във въпросния часови интервал болните се класифицират като частни посетители и съответно се преглеждат срещу заплащане по ценоразпис. Пациентката, за която се спори, при положение, че състоянието ѝ не е спешно, е трябвало да заплати такса от 40 лв, което тя отказала. Според жалбоподателя при излъчването в медиите нещата са били "грубо изопачени". Системният проблем е прехвърлен върху конкретния изпълнител и се „насажда омраза на пациентите срещу лекарите“. Жалбоподателят твърди, че са нарушени няколко правила от Етичния кодекс на българските медии, свързани с точност на информацията, разнообразие на гледните точки и неприкосновеност на личния живот.

III. РАЗПОРЕДБИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

Според жалбоподателя конкретно са нарушени следните норми от Етичния кодекс на българските медии:

1.1 Точност

1.1.1 Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.

1.1.2 Няма да публикуваме информация, за която знаем, че е невярна.

1.1.3 Няма да подвеждаме обществото и ясно ще посочваме къде са използвани манипулирани текстове, документи, образи и звуци.

1.1.4 Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.

1.1.5 В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.

2.3 Неприкосновеност на личния живот

2.3.2 Ще избягваме публикуването на снимки и записи, направени извън обществените места, ако засегнатите лица не са съгласни.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Ответната страна „Глобал Вижън“ ООД уточнява в своя отговор, че уеб-страницата на „Господари на ефира“ е собственост на „Глобал уеб“ ООД, но доколкото двете дружества принадлежат към една и съща икономическа група „Глобал груп“ те споделят общи етични и професионални стандарти, т.е. не отказва да даде обяснения за случая.

По-нататък „Глобал вижън“ обяснява, че видеоклипът не е част от предаването „Господари на ефира“, не е изготвен от техни служители, а е взет от потребителски профил във „Фейсбук“. На сайта на „Господари на ефира“ се публикуват не само

материали, излъчени в предаването, а видео материали на зрители или на потребители в мрежата, които третират сходни проблеми. По този начин се цели да се разширят дебатите по актуални за обществото теми и да предизвикат различни коментари. В случая с материала „Лекар от спешен кабинет отказва преглед, защото пациентка няма достатъчно пари“ не е използван глас зад кадър за изразяване на журналистическа позиция, а той е предоставен в автентичния му вид, както е бил качен във „Фейсбук“.

V. ФАКТИ

Видеоматериалът, публикуван в уеб- и Фейсбук страницата на предаването “Господари на ефира”, е любителски и е сниман със скрита камера – вероятно мобилен телефон. Той представя спор между гражданин и лекар, представил се като д-р Божков, по повод на отказ от страна на лекаря да прегледа негова близка. Липсват данни за кое точно здравно заведение става въпрос. Лекарят обяснява, че макар кабинетът да е спешен, след 20 ч. пациентите трябва да платят за прегледа. Подчертава, че не работи със Здравната каса и препраща към директора д-р Диманов за обяснения. Гражданинът настоява, че лекарят има морално задължение да прегледа всеки пациент, тъй като е полагал Хипократова клетва. „40 лв. ли е цената на един човешки живот“, пита младежът. Към видеото на сайта е публикувано кратко редакционно пояснение: *„В това видео ще видите как един ядосан гражданин нахлува в кабинет за спешна помощ със скрита камера, след като лекарят на смяна е отказал да прегледа негов роднина заради липса на пари. 40 лв. ли е цената на един човешки живот, пита с право младежът. Оправданията на доктора са с несъществуващи административни правила и фактът, че той „не работи със Здравната каса“. Изводите за състоянието на българското здравеопазване оставяме на вас.“*

По-надолу в сайта са публикувани и други видеоматериали относно проблеми в областта на здравеопазването в България, както и коментари на аудиторията.

VI. МОТИВИ

Освен твърдяните норми, които жалбоподателят смята за нарушени, Комисията е на мнение, че към случая имат отношение и следните норми от Етичния кодекс на българските медии:

1.3 Източници

1.3.1 Ще се стремим да проверяваме информацията преди нейното публикуване, като търсим и използваме различни източници, и доколкото е възможно ще посочваме нейния произход.

2. Събиране и представяне на информация

2.1 Идентификация.

2.1.1 Ще събираме информация с честни и законни средства.

2.1.2 Ако използваме уловки, скрити камери и микрофони или друга специална техника, както и прикриване на професионалната си идентичност, това ще става, само ако няма друг начин да осигурим изключително важна за обществения интерес информация; ще посочваме в информацията, че са използвани такива методи.

2.3 Неприкосновеност на личния живот.

2.3.2 Ще избягваме публикуването на снимки и записи, направени извън обществените места, ако засегнатите лица не са съгласни.

Медиите са форум за дебати и размяна на мнения и тази позиция е изразявана многократно от Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ). Приетата през 2011 г. Препоръка СМ/РЕС 7 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно ново понятие за медиите подчертава, че спрямо всички медийни участници трябва да се прилага степенуван и диференциран подход според участието им в създаването на съдържание и процесите на разпространение. Упражняването на редакционен контрол и ангажираността с професионални стандарти обаче са важни критерии за определянето на дадена услуга или платформа като медия в новата информационна и комуникационна среда.

В настоящия случай Комисията е на мнение, че видеоматериалът, публикуван в уеб- и Фейсбук страницата на предаването “Господари на ефира”, е журналистически по своя характер независимо от факта, че е направен и изпратен от анонимен гражданин. По отношение на видеото могат да се прилагат правилата на Етичния кодекс на българските медии.

По т. 1.1.1. - *Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.*

В случая няма данни за неточна информация или за преднамерено скриване и изопачаване на фактите, както и липсват данни записът да е непълен или манипулиран. Съдържанието подсказва ясно целта на записа, а именно – да се предостави гражданска гледна точка относно проблем, свързан със здравеопазването.

По т. 1.1.2. - *Няма да публикуваме информация, за която знаем, че е невярна*

Предвид мотивите по т. 1.1.1., тази норма не е приложима към публикувания материал.

По т. 1.1.3. - *Няма да подвеждаме обществото и ясно ще посочваме къде са използвани манипулирани текстове, документи, образи и звуци*

В случая няма данни за манипулиране на текста, платформата е публикувала информация, че видеоматериалът е на гражданин и е сниман със скрита камера.

По т. 1.1.4. - *Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията*

Редакцията поднася на публиката видеото с кратко пояснение. То съдържа елементи на преценка като изразите *пита с право младежът и несъществуващи административни правила*. Комисията приема, че този въвеждащ текст има характер на коментар. Поради ясното отделяне на фактите във видеоматериала от направената оценка, няма нарушение на нормата в Кодекса.

По т.1.1.5. - *В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки*

Комисията приема, че публикуваният видеоматериал е една от многото гледни точки за определено явление в българския обществен живот - неефективното здравеопазване - и целта на платформата е да постига плурализъм на мненията чрез даване на гласност на разнообразни материали, а не посредством една отделна публикация.

По т. 1.3.1. - *Ще се стремим да проверяваме информацията преди нейното публикуване, като търсим и използваме различни източници, и доколкото е възможно ще посочваме нейния произход.*

Позицията на комисията е, че публикуването на видеото по този начин нарушава чл. 1.3.1 от Кодекса в частта, отнасяща се до посочването на произхода на информацията. Липсва точно указание, че материалът не е на продуцента и как точно функционира платформата.

Поместването на видеоклипа на уеб-страницата на "Господари на ефира" доколкото същата не е сайт за видеосподеляне, ангажира редакционната отговорност на медията. А Комисията е на мнение, че аудиторията трябва бъде изрично и подробно информирана във всеки случай чий е публикуваният материал, за да се избегнат неточности, манипулации и объркване.

Точното спазване на т. 1.3.1 от Етичния кодекс на българските медии е свързано и с други разпоредби, които будят размисъл в настоящия случай. Повдигнатите въпроси се отнасят главно до т. 2. от Етичния кодекс: Събиране и представяне на информация.

2.1.1 Ще събираме информация с честни и законни средства.

2.1.2 Ако използваме уловки, скрити камери и микрофони или друга специална техника, както и прикриване на професионалната си идентичност, това ще става, само ако няма друг начин да осигурим изключително важна за обществения интерес информация; ще посочваме в информацията, че са използвани такива методи.

В разглеждания случай изключително съществен за Комисията за журналистическа етика е въпросът как е събрана поднесената информация и дали това е станало по честен и законен начин. Комисията се концентрира специално върху проблема за необходимостта от скрито заснемане. Съгласно чл. 2.1.2 от Етичния кодекс скритата камера може да се използва само, ако няма друг начин да се осигури изключително важна за обществения интерес информация. Доколкото редакционната отговорност за публикувания материал е на медията, преценката относно наличието или не на обществен интерес към третирания проблем, трябва да се направи от нея преди публикуването на потребителското видео. В случая подобна преценка отсъства, както и информация дали записът е пълен и неманипулиран, няма и яснота каква е действителната цел на записващия. Следователно пояснението на сайта, че материалът е на потребител и е използвана скрита камера не е достатъчно, за да бъдат изпълнени **безусловно** изискванията на Етичния кодекс. Макар Комисията да не открива нарушение на Етичния кодекс са нужни още указания за публиката, за да бъде тя подробно и точно осведомена.

По т. 2.3.2. *Ще избягваме публикуването на снимки и записи, направени извън обществените места, ако засегнатите лица не са съгласни*

Като обсъди аргументите на жалбоподателя за нарушение на чл. 2.3.2, Комисията стигна до извода, че в случая не може да се смята, че кабинетът на лекаря е лично пространство, защото предназначението му е да дава достъп до медицинска помощ на пациенти или на големи групи от хора. Същевременно относно евентуално нарушение на чл. 2.3.2 от Кодекса във връзка със защитата на неприкосновеността на личния живот Комисията изразява становище, че използването на скрита камера е абсолютно противозаконно, като специфична дерогация е предвидена единствено в правилата на саморегулиране. Скритото заснемане винаги и по презумпция може да засегне личната сфера, като проблем е тайното записване, а не наличието на конфиденциална връзка между две лица. Сериозен проблем при изолираното публикуване на материал от скрито записване/заснемане, е липсата на гледната точка на другата страна, т. е. налице е винаги риск от манипулация, а в случая няма данни да е потърсено мнението на засегнатата страна.

Комисията смята, че стандартът по повод използването на скрити записващи средства трябва да се прилага с еднаква сила както в традиционни медии, така и по отношение на нови медии и видео бази данни на интернет медии, вкл. и относно нови журналистически форми на изразяване, тъй като подобни практики крият риск от сериозна заплаха за основни човешки права.

По отношение на другите оплаквания на жалбоподателя Комисията поддържа становището, че чрез видеоматериала не се насажда омраза към лекарското съсловие, а просто се представя бездушието и чиновническото отношение на определени лекари, които робуват на административни правила, а не са отдадени на хората. Във фокуса на вниманието на автора на материала са моралните ангажименти на лекарите към всеки болен, ако искат да са верни на Хипократовата клетва. Обратното рефлектира съответно върху състоянието на системата на здравеопазването, в чийто център трябва да е човекът.

Публикуването на видеото в сайта на Господари на ефира има за цел да провокира **дискусия** по тези проблеми, а не да подбужда към ненавист обществото. В същото време, обаче, медията трябва да поеме професионална отговорност и да постави под своя контрол използването на скрита камера или на други технически средства при създаването на видеоматериали от потребители, както и да направи задължителната преценка за наличието на обществен интерес за тяхното използване съгласно Етичния кодекс на българските медии.

Воден от изложените съображения, след като се запозна с жалбата и след като проведе обсъждане по същество, Комисията по журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

Комисията приема жалбата за основателна по отношение на нарушение на чл. 1.3.1 от Етичния кодекс на българските медии.

На медията се напомня изискването на Кодекса използването на скрити камери или на друга специална техника да става само ако няма друг начин да се осигури изключително важна информация за обществения интерес, което в случая не може да

се установи именно поради липсата на посочване на източника на информацията, както и на информация дали е упражнен редакционен контрол или **е направена** проверка.

На медията се препоръчва винаги да търси становището и на другата страна, когато се отразяват спорни проблеми по този начин.

Председател:

Александър Кашъмов

*Изпълнителен директор
на Фондация "НСЖЕ":*

Мехти Меликов